

KÅREN
EFTER
KÅROBLIGATORIET

RAPPORT FRÅN LIBERALA STUDENTER
APRIL 2008

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Inledning	3
2. Kårobligatoriets historia	4
2a. Bakgrunden	4
2b. Utvecklingen under 1990-talet	4
2c. Utredningen 2008	5
2d. Rättslig prövning	6
3. Studentkårerna	8
3a. Studentkårernas roll	8
3b. Studentinflytandet	10
3c. Studiesocial verksamhet	11
3d. Utbildningsbevakning	13
3e. Nationer och fakultetsföreningar	13
3f. Studentkårernas och nationernas tillgångar	14
4. Modeller för framtida studentinflytande	16
4a. ”MBL-modellen”	16
4b. ”Upphandlingsmodellen”	16
4c. ”Oreglerad” modell	16
5. Källförteckning	17

Rapport från Liberala studenter
April 2008

Författare:

David Ekstrand	david.ekstrand@liberal.se
Andreas Eraybar	andreas.eraybar@liberal.se
Christopher Grönberg	christopher.gronberg@liberal.se
Henrik Johansson	henrik.johansson@liberal.se
Patrick Krassén	patrick@liberal.se

Formgivning: Patrick Krassén

Läs mer om Liberala studenter på www.liberalastudenter.se.

1. INLEDNING

Kårobligatoriet, den reglering som stadgar att alla studenter vid universitet och högskolor i Sverige måste tillhöra en kår, kommer med största sannolikhet att avskaffas inom kort. Liberala studenter ser det som oerhört positivt. Vi har länge argumenterat för ett avskaffande, främst utifrån föreningsfriheten, som vi ser som en grundläggande demokratisk rättighet. Även studenter ska vara skyddade från tvångsanslutning, i synnerhet när denna är behäftad med en medföljande tvångsavgift.

Analysen kan dock inte stanna där. Det finns nämligen ett existerande system uppbyggt kring obligatoriet, i vilket det finns beståndsdelar som är skyddsvärda. Studenter har en lagstadgad rätt till representation i lärosätenas organ, och denna rätt kommer att kvarstå även efter obligatoriet. Dagens kårer kan kritiseras för mycket av den verksamhet de bedriver, men till exempel utbildningsbevakning är en sådan service som vi anser vara viktig för utbildningskvaliteten, och bör säkras på något passande sätt. Därtill äger kårer, nationer och fakultetsföreningar fastigheter och tillgångar som måste behandlas på ett korrekt och rimligt sätt vid ett avskaffande av obligatoriet.

Denna rapport är tänkt att fungera som faktaunderlag och debatthandledning, såväl för medlemmar i Liberala studenter som för andra intresserad. Vi har strävat efter att presentera en balanserad men ändå liberalt grundad syn på de frågor som är centrala vid kårobligatoriets avskaffande. Med detta hoppas vi kunna bidra, förhoppningsvis på ett värdefullt sätt, till debatten om studenters representation, inflytande och allmänna situation.

2. KÅROBLIGATORIETS HISTORIA

2a. Bakgrunden

Studentsammanslutningarnas historia kan spåras till 1600-talet och bildandet av de första nationerna vid Uppsala och Lunds universitet. Den grundläggande avsikten var att samla studenter av lika geografisk härkomst i en sammanslutning. Lärosätena insåg snabbt möjligheten till att bevaka studenterna, och redan 1667 blev det obligatoriskt att vara medlem av en nation. Man utsåg även en inspektor till varje nation som skulle övervaka studenternas förhållanden. Dessa nationer hade, ur studenternas perspektiv, främst ett socialt syfte.

Under den senare hälften av 1800-talet växte det fram en samhörighet mellan studenterna, och ur nationerna bildades de första studentkårerna. Istället för att grunda sammanslutningarna på geografisk bakgrund sökte man istället samla alla studenter vid ett lärosäte i en och samma sammanslutning. Till skillnad från nationernas mer sociala syfte, utvecklades studentkårerna under 1900-talet till att från en början vara mer världspolitiskt och samhällsligt engagerade till att gradvis koncentrera sin verksamhet till mer fackliga och direkt studentrelaterade frågor. Kulminationen av studentkårernas starka utveckling under 1900-talets första hälft nås mellan åren 1940 och 1960, då kårerna blir mer eller mindre officiellt erkända, och ges t.ex. under 1940-talet rätten att besluta om avgifter för sina aktiviteter. Under denna period börjar även studentinflytandet att formaliseras, och 1956 fastställs det att medlemskap i en nation även innebär medlemskap i studentkåren. Redan i universitetsstadgan från 1964 bestäms det att det i första hand är studentkåren som obligatoriet att tillhöra en studentsammanslutning avser.

I och med tillväxten av högskolor och universitet som har skett under den andra hälften av 1900-talet har även antalet studentkårer stadigt växt, och utvecklingen har gått mot en mer uppsprucken studentkårsstruktur med t.ex. flera kårer vid samma lärosäte baserad på olika campusorter – en utveckling tvärt emot det ursprungliga syftet, att samla alla studenter i samma sammanslutning. Utredningen "Frihet

för studenter" (SOU 2008:11) identifierade hela 87 studentkårer vid de statliga universiteten och högskolorna.

2b. Utvecklingen under 1990-talet

Redan i början av 60-talet så började kårobligatoriet att ifrågasättas och kritiseras av flera olika grupperingar i både samhället och inom studentpolitiken (främst från borgerliga), och den utveckling av kritiken som tog fart i slutet på 80-talet och sedan har fortsatt kan härledas därifrån. 1989 tillsattes en obligatorieutredning för att belysa konsekvenserna av ett avskaffande av kårobligatoriet.

Analyserna ur obligatorieutredningen och en ytterligare rapport, beställd av den borgerliga regeringen 1992, kom att ligga till grund för beslutet att kårobligatoriet skulle avskaffas vid årsskiftet 1995. Innehållet i dessa skrivelser beskriver hur studentkårerna vuxit sig onaturligt stora (en tolkning som görs av utredarna) och inte längre bara fungerar som representativa organ för studenterna vid högskolorna, utan bedriver omfattande verksamheter, innehaver stora tillgångar och fastigheter samt agerar i frågor som bör anses ligga helt utanför dess, i lagens mening, egentliga uppgift. Det är en gängse bild av studentkårerna som avviker från att verka främst som företrädande av studenterna i högskole- och relevanta frågor och istället som aktiva av ideologiska och politiska organ med avviker agendor. I slutet av 1993 tillsattes en ny utredning för att genomföra beslutet om att avskaffa kårobligatoriet.

Som ett bevis på hur pass partipolitiskt laddad frågan om kårobligatoriet var tog det inte många månader efter att socialdemokraterna hade återvunnit makten i valet 1994 till att riksdagen biföll den nya regeringens proposition om att riva upp beslutet från 1993 och behålla kårobligatoriet. Här konstaterades det t.ex. att det inte gått att finna en bra lösning av de problem som ett avskaffande skulle innebära. Under resterande delen av 90-talet lämnades det in motioner så gott som årligen, men eftersom riksdagsmajoriteten stödde kårobligatoriets vara

så lyftes aldrig dessa och stiltje råde. När två miljöpartister 2003 lämnade in en ny motion om avskaffande av obligatoriet hade riksdagsmajoriteten nu svängt, eftersom miljöpartiet blivit mot obligatoriet, och om samtliga ledamöter nu hade röstat i linje med sina partiers åsikt hade ett avskaffande påbörjats.

Ett par ledamöter från de borgerliga partierna, som var mot ett avskaffande, valde att rösta med socialdemokraterna och vänstern, och tippade därmed tillbaka den knappa majoriteten. (Två av dessa ledamöter, Cecilia Wikström (fp) och Lennart Hedquist (m), hade båda varit nations- och kåraktiva i Uppsala i sin ungdom.) Slutet var dock inte nått. En ny motion lades, som istället för att syfta till att avskaffa ville reformera kårobligatoriet, genom att t.ex. reglera kårernas kompetens och inrätta en besvärsordning som gör kompetensvidriga beslut överklagningsbara. Denna motion bifölls och en ny utredning tillsattes under 2005. Ett delbetänkande, som bland annat innehöll förslag om kåravgifter kopplade till antalet poäng en student läste per termin, presenterades under våren 2006 (SOU 2006:36), men realiserades aldrig, eftersom regeringsmakten skiftade hösten 2006. Under nuvarande regeringsperiod har högskole- och forskningsminister Lars Leijonborg (fp) tydligt uttalat sig om att kårobligatoriet kommer att avskaffas under nuvarande mandatperiod (2006-2010).

2c. Utredningen 2008

Vad beträffar tidigare utredningar kring kårobligatoriet kommer vi nedan i första hand förhålla oss till betänkandet "Frihet för studenter – om hur kår- och nationsobligatoriet kan avskaffas" (SOU 2008:11). Vi har även granskat betänkandena SOU 1994:47 och SOU 2006:36. Nämnas bör även SOU 2007:158, "Utredningen för ökad frihet för universitet och högskolor", vilken enligt direktiven den senaste obligatorieberedningen (SOU 2008:11) också har haft att samråda med. Beredningen om att föreslå en avveckling av kår- och nationsobligatoriet finns beskriven i det kommittédirektiv (Dir. 2007:49)

vilket beslutades vid regeringssammanträde den 29 mars 2007.

Bestämmelserna i högskolelagen (SFS 1992:1434), 4 kap. 4 §, ger regeringen rätt att meddela föreskrifter om skyldigheter för studenter vid universitet och högskola att tillhöra att tillhöra särskilda studentsammanslutningar. Enligt definition i 1 kap. 4 § högskoleförordningen (SFS 1993:100) omfattas även doktorander av begreppet student. Rätten att inte tvingas tillhöra en sammanslutning är grundläggande i ett demokratiskt samhälle och Liberala studenter har länge arbetat för att föreningsfrihet ska gälla även för landets studenter.

Under nuvarande regeringsperiod har högskole- och forskningsminister Lars Leijonborg (fp) tydligt uttalat sig om att kårobligatoriet kommer att avskaffas

Utredningens opartiskhet

Det framgår tydligt av utredningsdirektiven till SOU 2008:11 att utredaren skall samråda med universitet, högskolor, studentkårer, nationer och andra studentföreningar, samt andra berörda myndigheter. Dessvärre har utredningen inte fått den bredd som var avsedda med utbildningsdirektiven. Begreppet "utbildningsbevakning" har i beredningen lämnat utrymme för de mest godtyckliga tolkningar, och vid en närmare kontroll med respektive studentkår skulle utredaren säkerligen finna poster som kanslichefer m.m. under posten för utbildningsbevakning, vilka i en liten utsträckning har att göra med verklig utbildningsbevakning.

Vid en närmare granskning visar det sig att utredaren sällan eller aldrig varit i kontakt med några intressegrupper som bedriver sin verksamhet i linje med öppen föreningsfrihet. Här finns en mosaik av studentintresseorganisationer inom de idag etablerade fackförbunden som dessutom har frivilligt anslutna medlemmar. De studentförbund som arbetar politiskt har inte heller tillfrågats. Däremot har organisationen Sveriges Förenade Studentkårer (SFS), som sak-

nar reellt stöd bland enskilda studenter, vid flera tillfällen involverats i beredningens arbete. (SFS är, enligt organisationens hemsida www.sfs.se, ”den enda officiella remissinstansen i alla frågor som rör studenter” – trots att organisationen endast har studentkårer som medlemmar, och först så sent som 2006 öppnade för enskilda studenter att bli medlemmar – något som endast ett fåtal studenter valt att bli.) Utredaren Erland Ringborg, själv ordförande för SFS 1966-67, tycks ha haft okritiskt förhållningssätt till SFS.

Den student som bearbetade och sammanställde de enkätsvar som kom in från landets studentkårer till utredningen kan svårigen heller betraktas som opartisk. Han är enligt sekreteraren för utredningen, Sonja Huldén, aktiv inom SFS och har därutöver har han varit anställd vid Göteborgs studentkårer (enligt hans egen blogg jobbar han med projektet att arrangera SFS fullmäktige i Göteborg i vår). Dessutom kan det också noteras att han är aktiv inom SSU i Göteborgsområdet. När studenten i fråga rekryterades granskades inte huruvida han var objektiv i frågan, utan han blev rekryterad av Göteborgs studentkårer, och enligt Sonja Huldén gjorde utredningen inga vidare undersökningar om vilka kopplingar han hade. Ett mer rimligt förfarande hade varit att lägga ut denna uppgift på en mer objektiv person, till exempel en oberoende student i organisations-/personalvetenskap eller statistik.

Utredningens syn på representativitet

Utredningen skriver att valdeltagandet i kårvalen ligger på 10-20 procent, vilket inte överensstämmer med verkligheten. För att nämna några exempel så hade i de senaste kårvalen Karlstad Studentkår 7 procent deltagande, Uppsala Studentkår 7 procent, Umeå Studentkår 12 procent, den största studentkåren i Göteborg FFS 5 procent och Stockholms Universitets Studentkår 9,5 procent. Sammanfattningsvis är det tydligt att valdeltagandet snarare ligger på mellan 5 och 12 procent i de flesta fallen bland de större studentkårerna.

Utredaren drog i sitt anförande i samband med att betänkandet presenterades en parallell

till fackförbunden och att dessa kan ju tala även för dem som inte är anslutna. Denna jämförelse haltar då fackförbunden generellt sett har väldigt hög anslutningsgrad trots, eller kanske tack vare, att det är frivilligt att ansluta sig.

2d. Rättslig prövning

Kårobligatoriets förenlighet med den föreningsfrihet som stadgas i Europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna (EKMR) – vilken Sverige är anslutet till sedan 1952 och som står över svensk lag enligt regeringsformen 2 kap. 23 § – har prövats ett flertal gånger.

I fallet X v. Sweden (6094/73), från juli 1977, avgjordes om kårobligatoriet skulle prövas gentemot artiklarna 11 och 14 i EKMR samt artikel 2 i första tilläggsprotokollet. ”X” var en studentförening med ett drygt 70-tal medlemmar, som riktade tre invändningar mot kårobligatoriet: dels att studentföreningen inte kunde erhålla kårstatus, eftersom det aktuella lärosätet redan hade en kår; dels att tvångsanslutningen stred mot föreningsfriheten; dels att kravet på kårmedlemskap för att få tentera stred mot rätten till utbildning. Europakommissionen, kontrollorganet för konventionen, ansåg att hindret mot att få starta en konkurrerande studentkår visserligen innebar olika behandling, men att denna var motiverad med hänsyn till universitetets intresse av administration (”in the interests of a proper administration of the University”). Avseende tvångsanslutningen menade kommissionen att en studentkår är en del av universitetets administration av studenterna, och eftersom föreningsfriheten i artikel 11 inte gäller för offentliga institutioner, gick bestämmelsen inte att applicera på en studentkår. Kommissionen gjorde också jämförelsen med en fackförening, som är uttryck-

Sammanfattningsvis är det tydligt att valdeltagandet snarare ligger på mellan 5 och 12 procent i de flesta fallen bland de större studentkårerna.

ligen skyddad i artikel 11, men kom fram till att det inte är likvärdiga organisationer ("does not see the 'studentkår' as a professional organisation which upholds ethics and discipline within the profession or defends its members interests in outside disputes"). Den tredje invändningen, om rätten att inte bli utestängd från utbildning, avfärdade kommissionen med hänvisning till svaret på den andra invändningen, och avvisade med det X:s talan.

Senare prövningar har alla lutat sig mot detta avgörande. I fallet *Halfon v. United Kingdom* (16501/90), som gällde en student vid Exeter University som invände mot det obligatoriska (dock kostnadsfria) medlemskapet i motsvarigheten till studentkåren, och mot den därmed inkluderade tvångsanslutningen till NUS, National Union of Students, en brittisk motsvarighet till SFS, där kåren vid Exeter var medlem. Halfons huvudsakliga invändning handlade om att han tvingades vara medlem i en kår och paraplyorganisation som båda företrädde politiska ståndpunkter som han inte delade. Kommissionen hänvisade i sitt svar till avgörandet 6094/73, och särskilt till bedömningen att studentkåren är att se som en del av universitetet, som är en offentlig institution och därmed inte berörs av ovan beskrivna artikel 11 i EKMR. Talan avvisades även i detta fall.

1998 prövades åter det svenska kårobligatoriet, i fallet *M.A. v. Sweden* (32721/96). MA, en student vid Stockholms universitet, hade anmält tvångsmedlemskapet till JO och KU för granskning. Kommissionen hänvisade i sitt svar till ett avgörande i Europadomstolen från 1993, *Sigurdur A. Sigurjónsson v. Iceland*, gällande negativ föreningsfrihet (rätten att inte bli tvångsansluten). Skyddet under artikel 11 gäller endast fackföreningar och andra privaträttsliga subjekt, och är därför inte tillämpligt på kåren, som är att anse som en del av en offentlig institution, återupprepade kommissionen. Den la också till att kårens demokratiska uppbyggnad och det faktum att frihet finns att starta andra studentföreningar innebär att det obligatoriska medlemskapet inte är en kränkning av rättigheterna i artikel 11, och avvisade talan.

Som synes så har den principiella prövningen gentemot EKMR varit densamma sen det första fallet avgjordes. Det har heller inte handlat om någon egentlig prövning, eftersom talan avvisats, med hänvisning till att kåren inte faller under artikel 11, som skyddar föreningsfriheten. Således faller frågan om kårobligatoriet mellan stolarna, eftersom kåren är ett från universitetet fristående organ, men rättsligt räknas som en del av universitetet. Detta är också bakgrunden till att en del obligatorieförespråkare hänvisar till kåren som en "kommun". Jämförelsen haltar något, kan tyckas; visserligen måste alla medborgare vara medlemmar av någon kommun, men det handlar om för staten grundläggande administration som mantalsskrivning och skatteupptagande. Det är svårt att hävda att kårens verksamhet är direkt nödvändig för universitetets existens, eller för att möjliggöra högre studier. Europakommissionens uttalanden visar i alla fall att frågan om tvångsmedlemskapet är en fråga för den svenska staten att avgöra, eftersom den inte anses beröra frågor om grundläggande rättigheter, så som stadgandena tolkas idag.

3. STUDENTKÅRERNA

3a. Studentkårernas roll

Avsikten med studentkårerna är kortfattat att de skall föra studenternas talan inför lärosätet och andra berörda instanser. Studentkårernas roll i samhället är att ombesörja ett reellt studentinflytande och att värna om studenternas intressen.

Studentkårernas laga grund utgörs av Högskolelagen (SFS 1992:1434) och Förordningen om studerandekårer, nationer och studentföreningar vid universitet och högskolor (SFS 1983:18). Högskolelagen fastställer studenternas rätt att vara representerade i högskoleorgan som behandlar utbildnings- och forskningsfrågor. Förordningen om studerandekårer, nationer och studentföreningar vid universitet och högskolor reglerar tillsammans med studentkårerna stadgar och lärosätenas lokala regler angående utformningen av kårernas organisation och verksamhet. I ovan nämnda förordning anges det att studentkårerna skall ”ha

I enlighet med den platonska grundtanken om elitstyre anser korporativismen att övergripande samhällsfrågor endast kan förstås av en elit.

till ändamål att främja medlemmarnas studier och vad som har sammanhang med studierna”. Därtill föreskrivs i förordningen obligatoriskt medlemskap i en studentkår för i huvudsak samtliga studenter, att en studentkår skall vara demokratiskt uppbyggd och att samman-

slutningens ändamål skall anges i dess stadga.

Till följd av att den enskilda studentkårens stadgemässiga syfte inte regleras i lag har många olika tolkningar vad som studentkårernas mandat omfattar och vitt skilda ändamålsparagrafer i stadgar angivits för de olika studentkårerna. Vissa kårer har uppfattat sin roll att agera i studenternas namn i egenskap av samhällsmedborgare, det vill säga beröra samtliga politiska ställningstaganden inklusive utrikespolitik, medan andra kårer har valt att definiera sitt politiska mandat att ofta studenternas intresse i egenskap av studerande, dvs. agera i de sakfrågor

som rör den enskilde studenten vid ett lärosäte (SOU 2006:36).

Utöver den direkt politiska dimensionen utgör studentkårerna en betydande aktör i frågor gällande utbildningsbevakning och studiesocial verksamhet vid lärosätena. Dessa två områden avhandlas i efterföljande delar av denna rapport.

För att belysa studentkårernas och deras riksorganisations, Sveriges Förenade Studentkårer (SFS), roll och situation är det av vikt att granska vissa aspekter av den politiska funktion som studentkårerna får, nämligen studentkårernas och SFS:s korporativistiska funktion samt studentkårernas roll som politisk plattform för marginella politiska ideologier och grupperingar. Detta eftersom dessa aspekter berör aktuell problematik rörande studentkårerna.

Studentkårernas och SFS:s korporativistiska funktion

Den reella politiska funktion som studentkårerna och deras riksorganisation SFS har är att agera politisk part i den socialdemokratiska korporativistiska samhällsmodellen. På grund av korporativismens betydelse för studentkårernas ställning är en närmare analys av denna lära en förutsättning för att förklara studentkårernas roll som part i det svenska politiska systemet.

Korporativism, även kallat korporatism, utgör benämningen på dels en politisk åskådning, dels tendenser inom politiska system. Denna åskådning betonar individernas roll i yrkeslivet och näringslivets olika grenars sammanlutning som under statens ledning förvaltar gemensamma angelägenheter, för att förhindra den påstådda planlöshet som den liberala teoris fria individuella val anses ge upphov till enligt läran. Korporativismen grundar sig på synen att individens kompetens är knuten till dennes roll i yrkeslivet, och förnekar den stora massans politiska förmåga. I enlighet med den platonska grundtanken om elitstyre anser korporativismen att övergripande samhällsfrågor endast kan förstås av en elit. Dessa totalitära och elitistiska uppfattningar inom korporativismen gjorde att läran kom att utgöra en grund för det fascistiska

Italiens samhälle och stat. I demokratiska system har korporativismen modifierats till intresseorganisationers frivilliga och avtalsreglerade samverkan mellan sig själva och staten (www.ne.se).

Korporativismen kan ses som pluralismens motsats. I pluralistiska system konkurrerar ett stort antal av frivilligorganisationer med varandra om medlemmar, resurser och tillgång till staten för att påverka den politiska utvecklingen. I ett korporativistiskt system finns det ett begränsat antal icke-konkurrerande organisationer som har obligatoriskt eller semi-obligatoriskt medlemskap. Dessa organisationer har en privilegierad status i hänseende till staten i och med att de medverkar i utformningen av politiken, ansvarar för dess implementering genom att disciplinera sina medlemmar att acceptera utarbetade överenskommelser (Miller, 1991:104).

Den svenska korporativistiska samhällsmodellen har även kommit att omfatta studentkårerna och deras samspel med staten. Detta är den ideologiska förklaringen till varför staten betraktar studentkårerna och deras riksorganisation SFS som de enda godtagbara representanterna för Sveriges studenter. De facto har studentkårerna och SFS givits ett åsiktsmonopol av staten för att uttrycka det som anses vara studenternas sakpolitiska uppfattningar inom sitt verksamhetsområde. Grundskälet till kårobligatoriets existens kan även det ideologiskt härledas till korporativismen i och med att denna samhällsmodell oftast förutsätter obligatoriskt medlemskap i de organisationer som staten givit en monopolställning gällande rätten att representera och uttrycka åsikten för en specifik grupp.

Ur ett demokratiskt och liberalt perspektiv utgör studentkårernas och SFS:s ställning som studenternas enda tillåtna och erkända röst en kränkning av individens fri- och rättigheter. Till följd av den svenska korporativistiska samhällsmodellen anses en handfull personer inom SFS:s presidium och styrelse företräda cirka 300 000 studenters åsikt trots att de i realiteten inte har haft möjlighet att direkt utse sina företrädare. Avsaknaden av möjligheten för studenter att själva bilda studentorganisationer som tillåts vara

politiska aktörer vid lärosätena kan inte anses vara förenlig med den fria föreningsrätten och grundläggande demokratiska principer. Vidare är inte den tvångsanslutning till en politisk aktör som kårobligatoriet faktiskt utgör förenlig med grundläggande demokratiska värderingar eftersom studenterna inte äger någon negativ föreningsrätt.

Efter ett avskaffande av kårobligatoriet bör pluralistiska modeller för studenternas demokratiska medbestämmande inom högskoleväsendet införas, för att ge studenterna deras rättmätiga fri- och rättigheter i egenskap av fria individer och medborgare i en demokratisk stat. En möjlig lösning kan vara införandet av studentparlament vid lärosätena samt nationellt, vars ledamöter väljs i allmänna val bland studenterna.

Studentkårernas roll som politisk plattform för marginella politiska ideologier och grupperingar

En politisk funktion som studentkårerna ofta får idag är att verka som politisk plattform för grupper och individer vars åsikter saknar reellt demokratiskt stöd hos studentpopulationen i sin helhet. Det låga valdeltagandet i kårvalen, mellan fem och tio procent, och det allmänna ointresset bland studenter för att engagera sig i studentkårerna har orsakat att till och med individer med nynazistisk eller främlingsfientlig bakgrund har valts till förtroendeuppdrag vid en del studentkårer. Även vissa politiska partier med mycket lågt opinionsstöd har till följd av studentkårernas oförmåga till politisk mobilisering bland studenterna lyckats vinna kontroll över studentkårer och använt dessa organisationer för sina egna intressen. Därigenom har den faktiska uppgift som är lagstiftarnas intention med studentkårerna, det vill säga "att främja med-

De facto har studentkårerna och SFS givits ett åsiktsmonopol av staten för att uttrycka det som anses vara studenternas sakpolitiska uppfattningar inom sitt verksamhetsområde.

lemmarnas studier och vad som har sammanhang med studierna”, åsidosatts. De nämnda företeelserna utgör ett bevis på att de befintliga studentkårerna har stora svårigheter i att korrekt spegla studenternas åsiktsströmningar. Denna problematik innebär att i vissa fall är studenternas politiska företrädare personer och organisationer utan egentlig demokratisk legitimitet och förankring i studentpopulationen som helhet.

Endast genom att vitalisera studenternas demokratiska deltagande kan detta problem lösas, vilket i sig förutsätter införandet av pluralistiska element i studenternas politiska deltagande i högskoleväsendet. Detta skulle ge upphov till politiskt tydliga studentorganisationer som aktörer inom högskoleväsendet vilka klart markerar sina ideologiska och sakpolitiska ställningstaganden. Denna mångfald skulle vara till gagn för den allmänna debatten såväl inom som utanför högskolan. Därtill skulle den fylla en vital demokratisk funktion i och med att studenternas politiska företrädare skulle spegla studentpopulationens verkliga åsikter.

3b. Studentinflytandet

Studenternas rätt till inflytande idag

Enligt högskolelagens § 4a ska studenterna ha ”rätt att utöva inflytande över utbildningen vid högskolorna”, och enligt högskoleförordningens 3 kap. § 9 har studenterna ”rätt att vara representerade i alla beslutande och beredande organ inom högskolan vars verksamhet har betydelse för utbildningen och studenternas situation”. Idag utövas denna rätt huvudsakligen av studentkårerna, även om studenterna själva ofta får utse sina representanter på institutionsnivå genom direkta val, alternativt genom studieföreningar.

Problem

Då kårobligatoriet avskaffas uppstår ett potentiellt problem om dagens system kvarstår oförändrat, eftersom de studenter som går ur kårerna då inte kommer att kunna vara med och välja sina representanter. I praktiken innebär inte detta någon kraftig försämring av studenternas möj-

lighet att utöva inflytande, eftersom studentrepresentanter redan idag utses indirekt av kårernas fullmäktigen, och valdeltagandet dit brukar vara mycket lågt. Det finns dock givetvis ett principiellt problem i att vissa, kanske till och med ganska många, studenter inte kommer att ha någon möjlighet att utöva sin lagstadgade rätt till inflytande. Ett annat problem är att studentrepresentanterna inte kommer att känna något ansvar för att representera hela studentpopulationen, utan endast de som stannat kvar och betalat kåravgift. Särskilt om det finns åsiktsskillnader mellan de studenter som lämnat kåren och de studenter som stannar kvar rörande vilka åsikter och förslag studentrepresentanterna bör driva kan denna effekt bli särskilt negativ.

Vi kommer senare i rapporten att föreslå några olika modeller för hur studentinflytandet kan lösas med ett avskaffat kårobligatorium. Men redan nu måste det fastslås att dagens modell är behäftad med många brister. Betrakta följande definition av representationsbegreppet, som Jörgen Hermansson (2003) lanserat, inspirerad av Hanna Pitkin: ”Representation uppstår när representanterna agerar i de representerades intresse, och de representerade i efterhand håller med om att så varit fallet.” På många ställen, t.ex. Uppsala studentkår, måste studentrepresentanterna hålla sig till åsiktsdokument fastställda av kårfullmäktige. Med det låga valdeltagande som ofta finns det ingen garanti för att de åsikter som uttrycks där verkligen speglar studenternas åsikter. Så anser t.ex. många studentkårer, liksom Sveriges Förenade Studentkårer (SFS) att det rådande betygssystemet på högskolan ska ersättas med ett nytt system, där de enda stegen är Godkänt och Icke Godkänt. Även om det finns få empiriska undersökningar om vad studenterna själva anser

Det finns dock givetvis ett principiellt problem i att vissa, kanske till och med ganska många, studenter inte kommer att ha någon möjlighet att utöva sin lagstadgade rätt till inflytande.

om ett sådant krav är det inte orimligt att anta att en betydande del av studenterna är ganska nöjda med de nuvarande betygssystemen. Men studentrepresentanterna, utsedda av fullmäktige, är förbundna att tala emot och inte för dessa studenter.

Möjligheten för studenterna att i efterhand hålla sina representanter i universitetens organ ansvariga begränsas också av att det inte finns någon direkt koppling mellan kårvalen och valen av externa representanter. Det går inte att med hjälp av kårvalsresultaten förutsäga vem som kommer att representera studenterna i de flesta organen – snarare blir detta ofta föremål för förhandlingar och kohandel mellan kårpartier och grupperingar. Studenternas möjlighet att i efterhand ställa sina representanter till svars blir alltså mycket begränsade.

Ett nytt sätt att se på studentinflytande?

Hittills har det förutsatts att studentinflytande måste ske genom att studenterna, eller en del av dem, utser representanter som utövar inflytande åt dem. Men en frågeställning som kårobligatoriets avskaffande väcker är om detta sätt är det enda tänkbara, eller om det kan kombineras med andra sätt. Ett förbättrat utvärderingssystem,

Att studentinflytande implicit har kommit att handla om makt och inte om kvalitet förklarar en stor del av egenskaperna och bristerna hos dagens system.

där inte bara kurser utan hela utbildningar och studiesociala frågor tas upp, kan spegla studenternas åsikter bättre än idag, och hellre än en indirekt utsedd representant kanske en slumpvis framlotad panelgrupp kan ge bättre feedback till lärosätet.

Den implicita förutsättningen bakom studentinflytandebegreppet, som vi diskuterar i närmare detalj i avsnitt 4, är att studentinflytande innebär att någon eller några studenter ska vara med och fatta beslut om utbildningen, inte att de vanliga studenternas önskemål på sin utbildning ska tillgodoses. Att studentinflytande implicit har

kommit att handla om makt och inte om kvalitet förklarar en stor del av egenskaperna och bristerna hos dagens system.

kommit att handla om makt och inte om kvalitet förklarar en stor del av egenskaperna och bristerna hos dagens system. Men kårobligatoriets avskaffande öppnar upp för ett nytt sätt att se både på makt och på kvalitet, där den enskilde studentens makt över sin utbildning förverkligas minst lika mycket genom ett effektivt och lyhört kvalitetsarbete som genom valda representanter.

3c. Studiesocial verksamhet

En stor del av studentkårernas arbete ägnas åt den så kallade studiesociala verksamheten. Denna verksamhet handlar främst om uppgifter med anknytning till studiesituationen, och kan exempelvis utgöra den service studentkårerna erbjuder studenterna eller påverkansarbete för att förbättra den studiesociala miljön. Dessutom ägnar sig studentkårerna åt rent sociala aktiviteter, så som olika former av kontaktskapande verksamhet. Uppgifterna i nedanstående beskrivning av den studiesociala verksamheten är hämtade från SOU 2006:36 samt SOU 2008:11.

Nuvarande situation

I den verksamhet som har anknytning till studiesituationen innefattas bland annat mottagningsverksamhet, då studentkårerna vid terminsstarterna tar emot nya studenter samt tar hand om utländska studenter. En annan central verksamhet är bostadsförmedling, eftersom kårerna ofta kan förmedla både studentlägenheter och studentrum. Vissa kårer driver även kampanjer för byggande av nya studentbostäder. Kårerna gör dessutom stora insatser för studenternas psykiska och fysiska hälsa genom att på olika sätt investera i hälsovård och idrottsföreningar, ofta genom att bidra ekonomiskt eller låta driva egen verksamhet. Ytterligare en huvuduppgift är att bistå med råd och stöd i sociala frågor, som till exempel diskrimineringsärenden. I övrigt erbjuder kårerna även arbetslivskontakter, bland annat genom att anordna arbetsmarknadsdagar.

Utöver denna typ av verksamhet kan studentkårerna även engagera sig i studenternas ekonomiska situation genom att bevaka förändringar i studiestödssystemet eller driva kam-

panjer för studentrabatter. På vissa håll kan man även erbjuda studenterna mindre lån vid tillfälliga ekonomiska svårigheter. Arbetsmiljön är ett annat centralt område, där kårerna bland annat ansvarar för att stötta studentskyddsombuden i deras arbete. En del kårer driver också egen bokhandel med försäljning av kurslitteratur och kompendier, eller egen restaurang där studenterna kan äta lunch till reducerat pris. Utöver detta kan studentkårerna dessutom ägna sig åt verksamhet som att ge ut medlemstidningar, ordna

Bostads-situationen är fortsatt svår på flertalet högskoleorter, och studentkårerna kan således göra en betydande insats i och med sin bostadsförmedling.

föreläsningaftnar, spela teater eller anordna filmklubbar.

En del studentkårer bedriver också kontaktskapande verksamhet, som till exempel pub- och festverksamhet. Driften av kårhus är vanlig social verksamhet, där vissa studentkårer äger sina egna kårhus medan andra hyr sina lokaler. Kårerna kan också ge

ekonomiska bidrag till studentföreningar.

Kostnaderna för studiesociala uppgifter med anknytning till studiesituationen uppgår för studentkårernas del till omkring 25 miljoner kronor och utgör därmed nästan 10 procent av kårernas totala kostnader. Störst är kostnaderna för studentkårerna vid Göteborgs universitet, där den studiesociala verksamheten kostade 1 908 083 kr år 2007. Vid Lunds universitet uppgick kostnaderna till 1 820 698 kr och vid Stockholms universitet till 1 365 111 kr. Uppsala universitet hamnade på 943 000 kr (SOU 2008:11). Nationernas verksamhet har inte berörts i denna sammanställning eftersom de inte är att betrakta som studentkårer.

De studiesociala verksamheternas betydelse

Den del av den studiesociala verksamheten som kan anses vara viktigast att behålla vid en avveckling av kårobligatoriet berör områden som är grundläggande för att studentens vardag

skall kunna fungera. Hit hör exempelvis engagemang i ekonomiska och sociala frågor, såsom studiestödssystem och diskrimineringsfrågor. Även verksamhet som har med boende att göra är central i sammanhanget. Bostadssituationen är fortsatt svår på flertalet högskoleorter, och studentkårerna kan således göra en betydande insats i och med sin bostadsförmedling. Här kan man också nämna arbetsmiljöfrågor, eftersom kårernas engagemang ofta är avgörande för att det skall komma till stånd förbättringar av den för studenterna så viktiga studiemiljön.

Vidare är arbetslivskontakter betydelsefullt för studenterna, i synnerhet mot slutet av studietiden då många börjar förbereda sig inför arbetslivet. Eftersom högskolorna långt ifrån alltid förmedlar sådana kontakter i önskvärd utsträckning, blir detta ytterligare en viktig uppgift för studentkårerna. Frågor rörande fysisk och psykisk hälsa är även de att anse som i högsta grad väsentliga. Åtskilliga studenter lider av stressreaktioner eller liknande besvär, varför det i många fall är angeläget att studentkårerna eller annan instans kan bistå med adekvat hjälp.

Sådana delar av verksamheten som skulle kunna prioriteras lägre vid en avveckling av kårobligatoriet är mottagningsverksamheten, eftersom den relativt enkelt kan ordnas av studenterna på respektive institution i form av fadderverksamhet. Att driva kårhus, restauranger och bokhandlar får i sammanhanget också ses som mindre väsentliga områden, då högskolorna ofta kan stå för lokaler respektive studentrestauranger, och då studenterna ofta själva samsellan köper och säljer begagnad kurslitteratur. Angående behovet av i sig viktiga sociala verksamheter som medlemstidningar, föreläsningar, teater- och filmklubbar är detta något som utmärkt kan tillgodoses av föreningar av olika slag. Detsamma gäller fest- och pubverksamhet, som redan idag ofta anordnas av festkommittéer eller liknande.

Vi kan självklart inte säga vad varje enskild kår bör eller kommer att syssla med. Efter avskaffandet av tvångsanslutningen kommer kårerna dock med nödvändighet att behöva motivera utgifter och verksamhet för sina medlem-

mar, så som alla andra frivilliga föreningar, i högre utsträckning än idag. Konkurrensen mellan olika föreningar om att erbjuda god service kommer förhoppningsvis leda till en högre kvalitet än idag, och färre omotiverade utgifter.

3d. Utbildningsbevakning

Begreppet utbildningsbevakning avser den kvalitetsgranskade och i viss mån även den studentfackliga verksamhet studentkårerna bedriver. Utbildningsbevakning utgör en av studentkårernas primära uppgifter och verksamheter (s. 20, SOU 1994:47).

Utbildningsbevakning bedrivs på ett flertal olika vis. Ett av dessa är den verksamhet som t.ex. kursombud eller ämnesgrupper bedriver (en mängd snarlika benämningar förekommer för denna typ av studentrepresentanter). Dessa utgörs av engagerade studenter som genom t.ex. analyser av de obligatoriska kursutvärderingarna, samtal och diskussioner med studenter på kurser och program inhämtar information om både negativa och positiva aspekter av utbildningarna, som de därefter framför till berörda organ inom högskola och universitet via studentkårernas representanter. Denna information är värdefull feedback för lärosätena som kan tillämpas direkt i deras konturenliga kvalitetsarbete.

Ytterligare ett sätt att bedriva utbildningsbevakning är genom handläggning av studentärenden, dvs. enskilda studenters synpunkter och upplevda problem rörande utbildning. Dessa problem är av mycket skiftande karaktär och kan omfatta alltifrån prov som inte har rättas i tid till trakasserier av studenter. Studentärendena handläggs i regel av förtroendevalda studenter eller anställda studentombud vid studentkårerna. Dessa personer utgör studenternas motsvarighet till fackombud.

Den utbildningsbevakning som studentkårerna bedriver skiftar kraftigt i karaktär mellan de olika kårerna. Vissa studentkårer är synnerligen effektiva i sin utbildningsbevakning medan andra helt eller delvis åsidosätter detta arbete. Dock visar den inom ett flertal ämnesområden försämrade utbildningskvaliteten vid

universitet och högskolor att detta arbete, som skall vara kvalitetsstärkande i stort, inte har givit ämnad effekt. En indikator som tydligt visar detta är den undermåliga kvaliteten som många av landets lärarutbildningar har (SvD 8/4 -08).

Orsakerna till detta misslyckade är bland annat studentrepresentanternas svaga ställning gentemot lektorer och övriga ansvariga inom högskoleväsendet, vissa studentrepresentanters ovilja eller oförmåga att bedriva en effektiv utbildningsbevakning och den vid lärosätena bristande insynen samt frånvaron av möjligheten till kontroll från oberoende instanser.

Vid ett avskaffande av kårobligatoriet bör reformer tillsäkra att ett effektivt utbildningskvalitetsarbete skall kunna bedrivas. Studentkårernas insatser på dessa områden är otillräckliga och avsaknaden av ett väl fungerande kvalitetsutveckling underminerar i förlängningen Sveriges ställning som kunskapsnation. En möjlig lösning på det befintliga problemet skulle kunna vara införandet av oberoende studentombudsmän som är ansvariga för utbildningsbevakning och studentärenden vid landets lärosäten. Dessa studentombudsmän kan förslagsvis vara direkt underställda Högskoleverket för att garantera deras opartiskhet och självständighet. Även fackförbundens studerandeavdelningar kan bistå studerandemedlemmar i studiebevakningen.

Den utbildningsbevakning som studentkårerna bedriver skiftar kraftigt i karaktär mellan de olika kårerna.

3e. Nationer och fakultetsföreningar

Studenterna i Uppsala och Lund är enligt förordningen om studerandekårer, nationer och studentföreningar vid universitet och högskolor (FSN) ålagda att tillhöra en studentnation. Studenterna vid Stockholms universitet är också ålagda att tillhöra en fakultetsförening. Medan nationerna är organiserade geografiskt efter landskap eller län är fakultetsföreningarna, som namnet antyder, organiserade efter fakultet, låt vara att i båda fallen står det studenterna fritt att välja

vilken nation eller fakultetsförening man vill tillhöra, oavsett var man kommer ifrån eller vad man studerar. (Det enda undantaget är Södermanland-Nerikes nation, Uppsala, som kräver att studenten ska ha en viss koppling till något av landskapen för att få bli medlem.) Nationernas och fakultetsföreningarnas ändamål ska vara att "främja medlemmarnas studier och vad som har sammanhang med studierna" (FSN § 17). Detta tar sig oftast uttryck i form av social verksamhet som barer, pubar, kaféer samt kulturell och idrottslig verksamhet, men även genom att nationerna genom sina bostadsstiftelser tillhandahåller studentbostäder.

I och med att kårobligatoriet upphör blir det även logiskt att avskaffa nations- och föreningsobligatoriet. I praktiken har detta varit avskaffat i Uppsala sedan 1960-talet genom Skånelandens nation, som inte tar ut någon avgift, inte bedriver någon verksamhet, och vars förvaltning administreras av Uppsala studentkår. Studenter som inte vill delta i nationslivet kan alltså gå med i denna nation och slippa betala. I och med att en ökande andel av studentpopulationen består av distansstudenter, studenter som studerar på deltid, som har familj eller som är vuxenstuderande framstår det som alltmer rimligt att dessa studenter inte ska behöva betala för att finansiera social verksamhet som mest konsumeras av de "traditionella studenterna": yngre heltidsstudenter boende på studieorten med många lediga kvällar och nätter.

Som exemplet med Skånelandens visar så bör nationerna och fakultetsföreningarna inte känna någon omedelbar rädsla för sin överlevnad även efter att obligatoriet formellt avskaffas, tvärtom vad som ibland hävdats i debatten. Uppsalas studenter har alltså möjlighet att stå utanför nationslivet redan idag, men trots detta väljer de allra flesta att vara med. Men det är också viktigt att komma ihåg att dessa föreningar inte har någon moralisk rätt att påräkna studenternas fortsatta ekonomiska stöd om man inte tillhandahåller en verksamhet som studenterna är redo att betala för. Omtanken om nationerna och fakultetsföreningarna får inte gå före omtanken om studenterna och deras rätt att

fritt välja vilka föreningar de ska tillhöra och vilka ändamål de ska spendera sina pengar på.

3f. Studentkårens och nationernas tillgångar

Genom främst beskattning av studenter via medlemsavgifter, donationer, statliga lån och andra inkomstkällor har studentkårens och nationerna ackumulerat en betydande förmögenhetsmassa som är ett direkt resultat dessa organisationers särställning i gällande lagstiftning och kårobligatoriet i sig. Enligt SOU 1994:47 (s. 103) är studentkårens tillgångar följande:

Studentbostadsfastigheter	1 588 milj kr
Samlingslokaler	297 milj kr
Övriga fastigheter	92 milj kr
Bankmedel m.m.	151 milj kr
Stipendiefonder	100 milj kr
Summa	2 228 milj kr

Om den nämnda summan räknas upp till 2007 års penningvärde motsvara enligt SCB:s konsumentprisindex studentkårens tillgångar 2 584 milj kr. I denna summa ingår inte av studentkårens ägda bolag och vissa andra tillgångar. Det bör noteras att dessa bolag kontrollerar betydande tillgångar. Detta innebär studentkårens och nationernas nuvarande tillgångar uppskattningsvis kraftigt överstiger 2 584 milj kr.

I och med att kårobligatoriet upphör blir det även logiskt att avskaffa nations- och föreningsobligatoriet.

Den främsta frågeställningen att ta ställning till rör nationernas och fakultetsföreningarnas ekonomiska situation efter obligatoriets avskaffande. Dessa föreningar har idag särskilda skatteregler då de är befriade från moms och fastighetsskatt. I synnerhet den sistnämnda faktorn har setts som avgörande, då särskilt nationerna ofta äger stora nationshus i centrala lägen, vars taxeringsvärde skulle vara betydande. I och med att fastighetsskatten ersatts av en låg kommunal avgift upphör dock denna faktor att utgöra ett

avgörande hinder för nationernas fortlevnad.

Vid ett avskaffande av kårobligatoriet är det också av vikt att säkerställa alla studenter möjlighet att ta del av deras gemensamt ackumulerade förmögenhet. Skälet till detta är att dessa tillgångar utgör grunden för stora delar av studenternas studiesociala miljö. Detta kan möjliggöras genom att studentkårernas och nationernas genom skattemedel skapade tillgångar överförs till stiftelser som kontrolleras av lärosätena. Stiftelsernas stadgor bör noga reglera tillgångarnas nyttjande och därigenom säkerställa att tillgångarna kommer alla studenter till gagn och att de inte brukas i andra syften än vad ursprungligen avsågs. En ytterligare garanti som kan säkerställa att samtliga studenter får möjlighet att bruka dessa tillgångar vid ett avskaffande av kårobligatoriet kan förslagsvis vara särskild lagstiftning som fastställer studenternas rätt till tillgångarna.

4. MODELLER FÖR FRAMTIDA STUDENTINFLYTANDE

Det finns flera tänkbara modeller för hur studentrepresentationen kan organiseras efter att obligatoriet avskaffas. Det innebär en balansgång att åstadkomma en representation som är legitim i att både ha direkt stöd av frivilliga medlemmar och kan sägas representera något form av majoritets- eller allmänintresse bland de representerade studenterna. En annan avvägning är att inte alltför mycket detaljer bör regleras på statlig nivå, men alla studenter ska samtidigt ha rätt till representation på samma villkor oavsett lärosäte.

Dessa förslag är varken definitiva eller uttömmande, utan ska ses som utkast till tänkbara modeller.

4a. ”MBL-modellen”

I ”MBL-modellen”, som kan kallas så eftersom den liknar fackliga rättigheter genom lagen om medbestämmande i arbetslivet (MBL), kan man tänka sig att det finns en lagstadgad rätt till studentinflytande, men att staten därutöver inte reglerar något organisationstvång, och inte heller hur valet av studeranderepresentanter organiseras. Det bestäms istället lokalt, av studenternas sammanslutningar i förhandling med lärosätet.

Detta skulle troligen ge upphov till mer lokalt präglade modeller för hur pass omfattande studentmedbestämmandet organiseras. Modellen med kårval skulle troligen kvarstå vid många lärosäten, eftersom det är en beprövad och allmänt accepterad metod för att avgöra hur representationen ska fördelas. Skillnaden mot dagens system skulle vara att avsaknaden av en kollektivanslutning skulle göra att studentföreningar endast kan representera de studenter som aktivt gett sitt samtycke genom medlemskap.

4b. ”Upphandlingsmodellen”

Skulle värdet av det studentinflytande som kårerna utövat under obligatoriet anses som så pass skyddsvärt att det ska bevaras även efter obligatoriets avskaffande är en modell där kårens verksamhet ”upphandlas” trolig. Tvångsanslutningen avskaffas, men att studenterna ska ha representanter i högskolans styrelse och organ

fastslås i lag. Studentföreningar får då genom någon modell förhandla med lärosätet, som utser vilken förening som bäst företräder studenternas intressen i helhet. Detta kan ske genom val på lärosätet, även om dessa med stor sannolikhet kommer att lida av samma låga deltagande som dagens kårval. Utredningen SOU 2008:11 har föreslagit en liknande modell, men där emfas läggs vid att lärosätena ska välja vilken studentförening som ska agera ”kår” utifrån hur väl den anses representera studenterna som helhet. Risken med detta är självklart att besluten fattas över studenternas huvuden och utan tillräcklig insyn, samt utifrån subjektiva uppfattningar hos lärosätets ledning.

En upphandlingsmodell skulle kunna fungera om frågan om representativitet och bekostande löses. Det som kan sägas vara rimligt i denna modell är att staten garanterar finansiering för studentinflytandeverksamheten, enligt principen om att det som lagen säger ska finnas bör också det offentliga bekosta. Detta ska dock endast handla om det rent representativa arbetet; social verksamhet, studiebevakning och liknande som inte är fastslagna rättigheter i lag får kårerna finansiera på annat sätt.

4c. ”Oreglerad” modell

I en oreglerad modell skulle det inte finnas någon lagstadgad rätt till kollektivt studentinflytande. En sådan modell skulle förskjuta tyngdpunkten i synen på studentinflytande från gruppinflytande till enskilt inflytande. Studenter skulle i denna modell vara helt fria att organisera sig för att förhandla på den mest passande nivån (kurs, institution, fakultet, lärosäte) med ledningen om hur formerna för det individuella inflytandet ska utövas. Inget kår tvång skulle finnas i denna modell, och de intresseföreningar som studenter eventuellt skulle bilda skulle få finansieras genom avgifter, donationer och andra frivilliga tillskott.

En uppenbar invändning mot en sådan modell är att det skulle göra studentinflytandet svagare än idag. Det är dock ingalunda givet att så skulle ske; däremot skulle inflytandet mycket väl komma att få andra former.

5. KÄLLOR

Avveckling av den obligatoriska anslutningen till Studentkårer och nationer. (SOU 1994:47)

Elebring, D. Leandersson K. *Utredning av konsekvenser för Chalmers Studentkår vid ett avskaffande av Kårobligatoriet.* 2005.

Frihet för Studenter – om hur kår- och nationsobligatoriet kan avskaffas. (SOU 2008:11)

För studenterna – Om studentkårer, nationer och särskilda studentföreningar. (SOU 2006:36)

Garanterat studentinflytande genom bibehållet kårobligatorium. (Prop. 1994/95:96).

Gilljam, Mikael & Hermansson, Jörgen (red.) *Demokratins mekanismer.* Liber förlag. 2003.

Kårobligatoriet – För eller Emot? SFS. 2001.

Miller, David. *The Blackwell Encyclopaedia of Political Thought.* Oxford: Blackwell Publishers. 2001.

Nationalencyklopedin. <http://www.ne.se>

Studenten och tvångsanslutningen. Vad händer om kårobligatoriet försvinner? Betänkande av 1989 års kårobligatorieutredning. (SOU 1990:105)

Tio lärarutbildningar får underkänt. SvD 8/4 -08. http://www.svd.se/nyheter/inrikes/artikel_1110859.svd

Wrede, A. (2006). *Kårobligatoriets framtid.* SSCO. 2006.

KÅREN EFTER KÅROBLIGATORIET

liberala studenter

www.liberalastudenter.se